

I 18, Numret vi ärvde.

En liten historik över det regemente från vilket vi fick ära vårt nummer, I 18.

Underlaget är i huvudsak hämtade från: text av Anders Lif, Västmanlands läns tidning, Armémuseum, Wikipedia och boken Sveriges försvar. Visby i maj 2010: Rolf Engström.

Alla känner vi nog till att I 18 var beteckningen på Gotlands regemente innan I byttes mot P år 1963 när vårt gamla regemente blev upphöjt till Pansar från att ha varit Infanteri.

Ett antal av oss känner även till att regementet innan vi fick numret I 18 hade varit betecknade I 27, ett nummer vi tilldelades när Gotlands Nationalbeväring upphörde och de Gotländska förbanden kom att likställas med och ingå i den vanliga Svenska truppstyrkan.

Få av oss känner till bakgrunden till dessa nummerbyten men den finns att hämta i det faktum att regementsnedläggningar ingalunda är någon ny företeelse.

1925 var årtalet för ett genomgripande försvarsbeslut här i landet.

När försvarsbeslutet genomfördes sopade man i ett slag bort ungefär en tredjedel av Sveriges dåvarande försvar.

Samma var förhållandet på Gotland. Såväl Infanteriet som Artilleriet skars ner kraftigt.

Bakgrunden fanns i det faktum att 1:a världskriget var slut sedan några år – det rådde fred i Europa och man lanserade begreppet "Fredens århundrade" och sade att "det kommer aldrig mera att bli krig" så "försvaret är alldeles för stort och för dyrt."

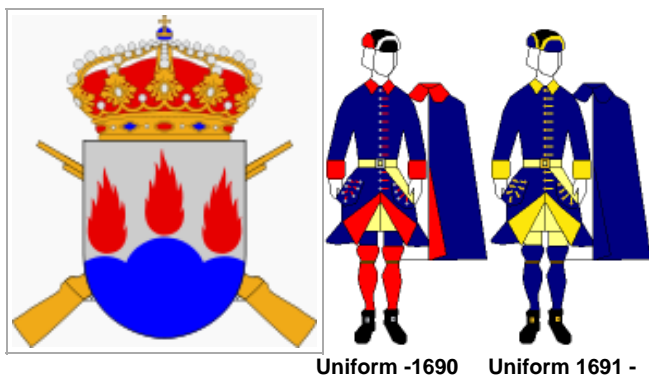
Gotlänningarna, som historiskt sätt i långa tider fått förlita sig på sig själva i fråga om försvaret, demonstrerade öppet sitt missnöje genom att låta Gotlands Landstormsförening byta namn till Gotlands Nationalbeväring.

Ett namn som genom historien representerat Gotlänningarnas vilja att försvara sig.

Lika lite hjälpte protesterna mot 1925 års nedläggningsbeslut som ifrågasättandet av klokhetsen i senare tidars beslut.

Den 31 december 1927 gick I 27 i graven och den 1 januari 1928 återuppstod resterna av det nedskurna regementet nu som I 18.

Ett regemente med beteckningen I 18 hade dock funnits redan tidigare och det är om detta ursprungliga I 18:s långa historia den här tillbakablicken skall handla:

I 18. Kungl. Westmanlands regemente 1628 – 1927, 1994 - 1997

Vi börjar redan när Gustaf den I, dvs. Gustaf Vasa, var kung på 1500-talet.

I Västmanland och i några andra kringliggande landskap fanns mycket tidigt en slags militär organisation, så kallade fänikor, som Gustaf Vasa, hade låtit uppsätta.

Dessa fänikor kan anses utgöra den grund på vilken senare våra regementen kom att byggas.

Ett "munsterregister" från år 1559 visar att inom Västmanland fanns en sådan enhet omfattande ca 500 man. Upptecknad finns i hävderna "Långe Bengts" fänika som konstaterats år 1555 kämpat mot ryssarna vid Viborg och år 1565 deltagit i stormningen av Varberg samt slaget vid Axtorna (i närheten av Ullared).

Under Gustaf II Adolf regering föddes det egentliga Kungl. Westmanlands regemente.

Före 1623 finns två Västmanlandskompanier uppsatta men detta år börjar regementets planeriga uppsättande, troligen på ett förslag av Axel Oxenstierna, som upptog ett antal storregementen. Enligt detta förslag skulle Västmanlandskompanierna ingå i Upplands storregemente. Tre år senare, 1628, frigjordes Västmanlands regemente från storregementet och blev självständigt.

Åren 1626 – 1648 när regementet deltog i krigen i Polska Preussen och i 30-åriga kriget vistades stora delar av regementet så gott som oavbrutet på tysk mark.

Regementes uniformsknapp:

Hemma i Sverige var man egentligen bara för att skriva ut nytt folk till regementet som ersättning för de förluster man lidit under sina fälttåg.

År 1697 skänkte kung Karl XI en uppsättning nattvardskärl i silver till regementet och det blir om dess öde regementets historia till stor del kommer att handla:

Foto: Armémuseum.

I nattvardsuppsättningen ingick förutom en vacker kalk också en vinkanna, en ask och en tallrik för oblater.

Nattvardssilvret följde med när regementet drog ut i Karl XII:s ödesdiga krig mot Ryssland i mars år 1700. Omkring tusen västmanländska soldater gav sig i väg, de flesta var enkla bondsöner. Många av dem skulle aldrig återvända hem.

Nattvardssilvret togs om hand av regementspastorn Georg Nothman som vandrade med det krympande regementet fram till det sista slaget vid Poltava i det junivarma Ukraina år 1709.

Där ställdes den svenska armén mot tsar Peter den stores betydligt större styrkor. Västmanlands regemente ingick i den flank som först bröt samman.

Den svenska armén led sitt största nederlag någonsin, i ett av världshistoriens blodigaste slag. Av de närmare 20 000 svenska soldater som deltog stupade nästan 7 000. Var tredje soldat som gick ut i strid dödades, 3 000 togs till fånga.

Det var Sveriges största militära katastrof någonsin. Omkring 200 av de stupade var västmanlänningar.

Slaget vid Poltava 1709. Efter en målning av Denis Martens d.y. 1726.

Pastorn Nothman hade försökt ingjuta mod i soldaterna på morgonen. Kalken hade gått runt medan han förkunnade att Gud var på deras sida. Såväl befäl som manskap drack ur samma kalk.

När Nothman insåg att slaget var förlorat grävde han, enligt den västmanländska historien, ner nattvardssilvret vid en stor ek.

Några dagar senare kapitulerade den svenska armén vid Perevolotjna och ytterligare 20 000 svenska soldater gick i rysk fångenskap. Av krigsfångarna var 300 från Västmanlands regemente.

En del av dem sändes till straffarbete i Sibirien, andra tvingades bygga upp den nya huvudstaden St Petersburg.

Pastor Nothman tillhörde dem som fick vandra norrut längs Volga, till staden Kostroma där han internerades fram tills freden sent omsider slöts i Nystad 1721.

Pastor Nothman tog den långa omvägen över Poltava. Där ska han ha grävt upp silverskatten en stjärnklar kväll och burit den med sig hem till Sverige, vid Finland.

Väl tillbaka i Sverige fick Nothman audiens hos Fredrik I, som tagit över det svenska riket. Pastorn berättade om kalken och hoppades få ett pastorat i Västmanland som tack. Av någon anledning fick han det aldrig. Han fick nöja sig med att åter bli pastor i det västmanländska regementet som sakta återuppstod efter kriget.

Nothman behöll Poltavasilvret för sig själv i sju år och lät gravera in sitt eget namn i det. Inte förrän 1729, när regementet samlades till en första generalmönstring efter kriget, återlämnade han sina dyrgräpar.

Silvret förvarades därefter på Västerås slott eller i Västerås domkyrka.

Vår författare Carl Snoilsky författade mot slutet av 1800-talet, i en tid av svensk nationalism, en dikt om regementskalken i sitt verk Svenska Bilder.

När Västmanlands regemente lades ned 1927 (Försvarsbeslutet 1925) blev Armémuseum formellt ägare av silvret, med placerade det i Västerås domkyrka. Där

fanns silvret tills det under andra världskriget överlämnade till Västmanlands flygflottilj vid en ceremoni på regementes gamla idrottsplats på Viksäng i Västerås år 1943. Poltvasilvret förvarades sedan på F 1 tills flottiljen lades ned 1981. Silvret ställdes därefter ut i ett särskilt iordningställt rum på Slottet i Västerås.

I början av år 2002 stängde Västmanlands läns museums utställning ned och silvret magasinerades. 2005 tog Armémuseum över kyrkosilvret för vidare magasinering.

Regementet återuppstår.

Den 1 juli 1994 sattes Västmanlands regemente upp på nytt, då som försvarsområdesstab med depå i Västerås. Detta skedde i samband med att försvarsområdesstaben vid Upplands regemente (S 1/Fo 47/48) delades upp i Upplands försvarsområde (Fo 47) och Västmanlands försvarsområde (Fo 48). Jämför med vad som skedde redan 1628.

Regementet kom att vidmakthålla traditionerna från det tidigare Västmanlands regemente.

Försvarsområdesstaben fick dock aldrig tilläggsbeteckningen I 18 utan tilldelades beteckningen Fo 48.

Genom försvarsbeslutet 1996 kom regementet återigen att avvecklas den 29 augusti 1997 och försvarsområdesstaben kom under namnet Västmanlandsgruppen att integreras i Upplands försvarsområde som i sin tur namnändrades till Upplands och Västmanlands försvarsområde.

I samband med nedläggningen den 31/12 1927 präglades en minnesmedalj av följande utseende:

Ovanstående lilla historik vill bara fästa uppmärksamheten på en episod med anknytning till numret I 18 och visa att historien i vissa stycken upprepar sig, igen och igen och igen.

Nedläggningar av regementen är inte något nytt men man glömmer så lätt att man lever och verkar i en mycket snabbt föränderlig värld.

Den våg av nedläggningar som gick över landet 2005 raderade ut det som fanns kvar av våra gotländska regementen och läget blev det som så många gånger förr att Gotland kom att stå utan egentligt truppförsvaret.

Att man nu 5 år efter nedläggningen från vissa håll fört fram förslag om att Gotland åter skall få trupper visar bara på den kortsiktighet som i mångt och mycket präglar politiska beslut – att förslaget skall bli verklighet lär vi förmodligen få vänta på. Vi vet dock att ett sådant förslag stöds av många, många, chefer inom försvaret och dessa chefer har också tagit alla tillfällen tillvara att framföra sina åsikter om vad man ansåg om nedläggningen av Gotlands försvar.

Den obefintliga hotbild men talade om 2005 när man tog beslut om det Gotländska försvaret har bara något år senare kommit i ett annat, känsligare läge genom beslut om gasledning och dess framtida kontroll samt pågående omfattande militära uppbyggnader i vårt närområde.

De riksdagsmän, som är valda för att på bästa sätt ta hand om Sverige – hela Sverige – faller alltför ofta in i revirtänkande och kohandel om egna regioners väl och ve vilket gör att tanken på Sverige som helhet, ut strategisk synpunkt, ibland ägnas mindre uppmärksamhet.

Att man börjar förlägga truppövningar av många skilda slag hit till ön och förrådsställer ett mindre antal stridsvagnar är knappast nog för att kunna försvara Gotland. Att man nu planerar nybyggnation för Gotlandsgruppens behov av förläggningar på Tofta skjutfält får vi kanske betrakta som ett första nytt bidrag till uppbyggnaden av ett nytt framtida Gotländskt försvar.